

הגאון רבי דב בער אליעזרוב זצוק"ל (י"ש) עם הגאון רבי אריה זצוק"ל

**יחסי הגומלין בין
שני 'רבי האסירים'**

חסד מאחורי הסורגים

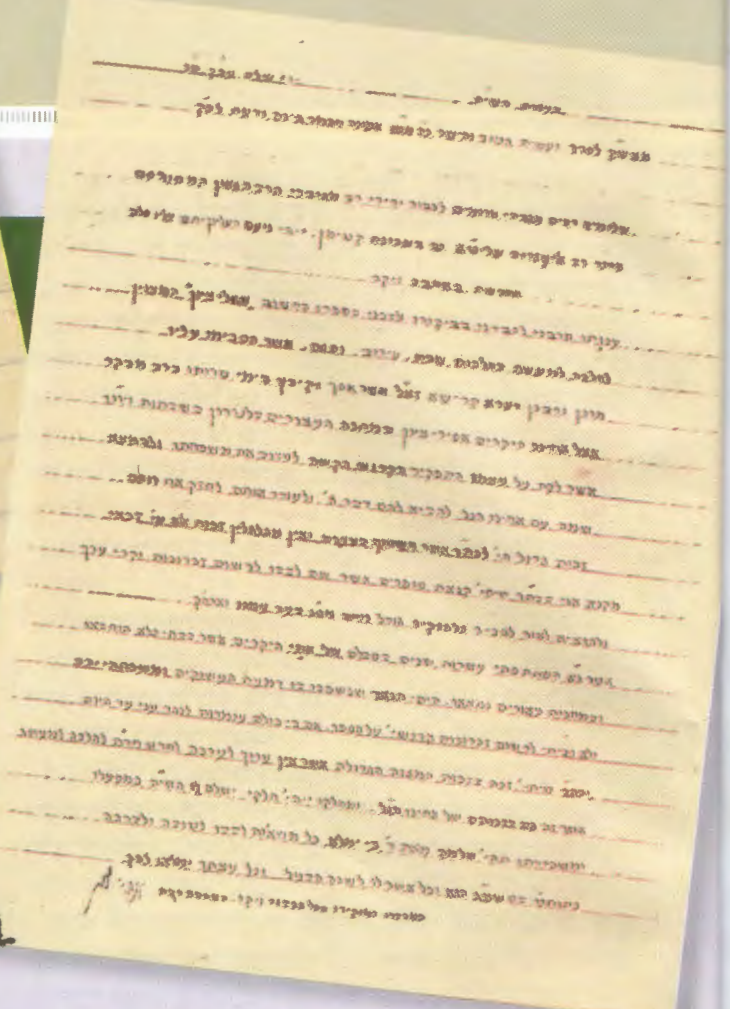
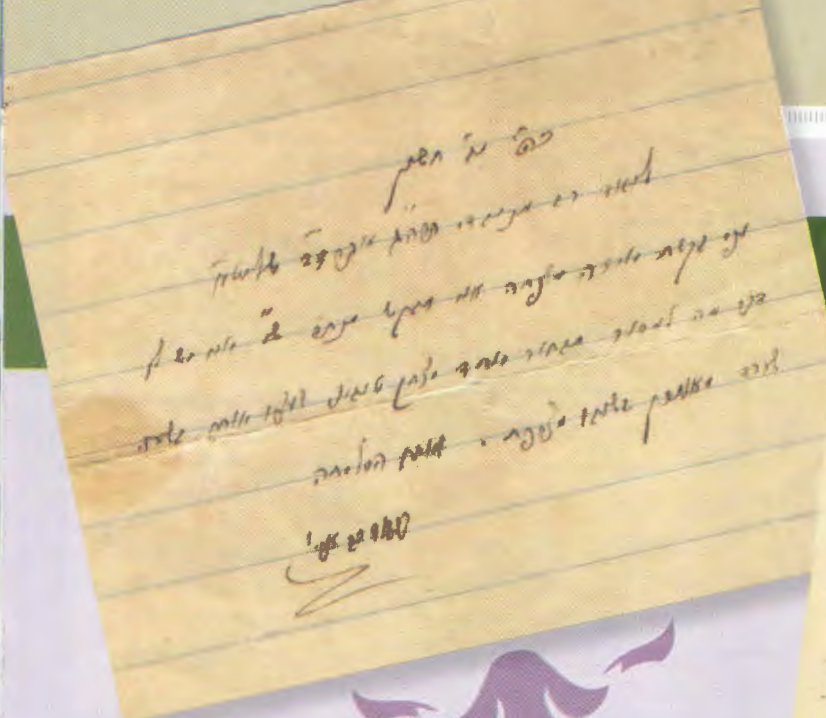
... "גם אני השתתפתי עשרות שנים בסבלם של אחי היקרים אשר בבתי כלא הוחבאו ובמחנות עצורים נמצאו. הייתי הנאד שנשפכו בו דמועות העשוקים ומושפחותיהם ולא זכיתי לרשום זיכרונות קדושים על הספר, אם כי כולם עומדים לנגד עיני עד היום..."

שורות אלו כתב הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצוק"ל לידידו רבי דב אליעזרוב זצוק"ל מי שכיחן לימים כרבה של שכונת קטמון, מי שהיה שותף לפעילות מול האסירים היהודיים בבתי הכלא הבריטיים במיוחד במצודת לטרון שם כיהן כרב רשמי.

ירושלים והיישוב הישן בירושלים, עמדו בפני עובדה לא פשוטה. מחד, הנהגת המחתרות שפעלו נגד הבריטים פעלו בדרך שאין רוח חכמים נוחה הייתה מהם, אלו הביאו את היישוב בארץ לסכנה מוחשית שער ימינו מרחפת מעל ראשינו. אין ספק שבכל קונסטלציה שהייתה נוצרת כאן, אם תחת הכיבוש הטורקי ואם תחת הבריטי היה המצב בארץ טוב יותר מאשר כיום הן מההיבט הביטחוני והן קל וחומר הרוחני. רבים, במיוחד צעירים, נתפסו ברוח המחתרות, אם בשוגג אם במזיד, אם באונס ממש.

אך מאידך, העובדה שישנם יהודים שיושבים בבתי הכלא, בתת-תנאים, כשעל חלקם מרחף גזר דין מוות, הדיר שינה מלב יהודים רבים ידאים לדבר ד' שחשו כיצד מצווה של פריון שבויים מוטלת על פתחיהם. כזה היה הגאון הצדיק רבי אריה לוי זצוק"ל, שלבו לא נתן לו לעמוד מנגד והוא עשה ככל שבידו כדי להנעים את שהותם של האסירים בכלא, ואף לסייע בידם כדי שיוכלו

'הייתי הנאד שנשפכו בו דמועות העשוקים' כתב הגאון רבי אריה זצוק"ל לידידו מי שהיה שותף לפעילות זו, הגאון רבי דב בער אליעזרוב זצוק"ל, אשר במשך חמש שנים פקד את מצודת לטרון שם שהו אסירי המחתרות היהודיים תחת המנדט הבריטי | על יחסי הגומלין בין שני רבי אסירים אלו שופכים אור מספר מכתבים שנותרו ורואים אור כאן לראשונה

היהודיים ודאג לאספקת צרכיהם כמו אוכל כשר וחפצי דת. באותן שבתות בהן נאלץ לשובות בלטרון הרחוקה, היה הגאון הצדיק רבי אריה זצוק"ל הולך ופוקד את ביתו לברך את בני הבית בברכת השבת, כדי לחזק את רוחם בעת היעדרותו של האב.

הגאון הצדיק רבי אריה זצוק"ל מצא בתפקידו של רבי רוב בעד זצוק"ל כד נרחב כדי להגיע לאסירים, יעד שנתקל בקשיים לא מעטים מצד כל מיני גודמים. הקשר הזה נעשה באמצעות בנו של רבי רוב בעד זצוק"ל הגאון רבי שמואל ברוך אליעזרוב זצוק"ל שנודע לימים בספרו 'דבר שמואל', אשר באותם ימים נמנה על לומרי 'עץ חיים' שם כיהן הגאון הצדיק רבי אריה זצוק"ל כמשגיח רוחני.

צינורות סודיים למידע

ממכתבים שנותרו עולה שרבי אריה זצוק"ל השתמש בשירותיו של רבי רוב בעד זצוק"ל כדי להגיע למידע מתוך הכלא, אותו העביר למשפחות האסירים כדי שיעשה בהם שימוש תועלת. באחד המקרים מדובר היה בבחור שהגיע מצרפת, שכנראה נחשד בקשר עם ארגוני המחתרת, נעצר בשדה התעופה ונכלא לאלתר.

במכתב שהעביר הגאון הצדיק רבי אריה זצוק"ל הוא פונה לרבי רוב בעד בשורות קצרות:

ב"ה ח"ב חשוון

לכבוד רב מבורדי דרה"ג מוהר"ב שליט"א

לפי בקשת איזה משפחה אני מבקש מכת"ר שי' אם יש לו דבר מה למסור מבחור אחד יצחק טוביני שעצרו אותו בשעה שירד מאווירון בשובו מצרפת. ואתו הכליחה בכבוד רב ארי'

מעניין לציין שאורות בחור זה מופיע בספרו של רבי רוב בעד זצוק"ל 'שאל ציון' נידון הלכתי מעניין, האם בחור זה יכול לברך ברכת הגומל על הנסיעה במטוס שעה שהוא נאסר לאלתר בבית הכלא, מצב המנוגד לכאורה לתוכן הברכה, שכן אסיר שהשתחרר מתחייב בברכה זו על השחרור.

למלט עצמם מיד שוביהם.

אך לפעילותו היה-גם שותף נוסף שקידש גם הוא פעילות בקרב אותם אסירים, היה זה הגאון רבי רוב בעד אליעזרוב זצוק"ל שכיהן בהמשך כדבה של שכונת קטמון. בין שני 'רבי האסירים' האלו התקיים קשר גומלין מעניין שאף מצא את ביטויו במכתבים הדדים, שכמה מהם מתפרסמים לראשונה מעל במה זו.

הבריטים לא קיבלו בסדר פנים יפות את הניסיון ליצור קשר עם האסירים, הם חשדו ולא בכדי, שהקשר הזה עלול לסייע לאסירים לתור אחד דרכי מילוט החוצה. כאשר הדב הראשי מטעם הדבנות הדאשית ביקש להיכנס לבית הכלא, הדבר נמנע ממנו. פניו הושבו דיקם. לאחר משא ומתן מול המנרס הבריטי, הוחלט למנות רב מיוחד שיהא אחראי על האסירים בכלא, כפי שמקובל בכל העולם, לאפשר לאסירים קשר עם סמכות רבנית לצורך קיום צרכי הדת שלהם.

מי שנבחר לכך היה רבי רוב בעד אליעזרוב זצוק"ל, דמות רבנית הלכתית, מהמשפחות הוותיקות בארץ. זקנו, הגאון רבי שלמה יהודה לייב אליעזרוב זצוק"ל כיהן כרב העיר חברון. רבי שלמה יהודה לייב אליעזרוב זצוק"ל נמנה על החוגים שהתנגדו לפעילות המתגרה של הציונים, אך הרב לא מנע מנכדו רבי רוב בעד זצוק"ל לצאת ולבוא בקרב האסירים היהודיים ששהו בבתי הכלא הבריטיים. במשך כחמש שנים היה רבי רוב בעד עושה את דרכו מדי יום שישו בשביל המתפתל אל מצודת לטרון המפורסמת, שם הוחזקו האסירים היהודים בתנאים קשים ומגבילים, האופייניים למצודה עתיקה, חשוכה ומפותלת, שבעבר הרחוק שהו בה גרוד פרשים על סוסיהם.

הגרד"ב אליעזרוב זצוק"ל שהה במשך קרוב לחמש שנים מדי שבת בבית הכלא הבריטי, שם התוודע לצרכי האסירים

Telegraphic Address:
TRIFON JERUSALEM
Tel. 4639 — 4639
P. O. Box 758

HEADQUARTERS
THE PALESTINE PRISONS SERVICE
JERUSALEM

9th July, 1947.

In reply please quote
No. J. 39/3.

Sir,

I have the honour to refer to telephone conversation between Major Bromfield and Rabbi Goldman and to enclose herewith a permit in your name to visit Central Prison Acre, Women's Prison Bethlehem and Villa Salem.

I have the honour to be,
Sir,
Your obedient servant,

JOE ISSINOWITZ, COMMISSIONER OF PRISONS.

RABBI ARISH LEVIN,
c/o PRISON JERUSALEM.

רשיון כניסה
לבית הכלא לאסירים

המחתרות החילוניות שמות רגליים...

על אף המאמצים הכבירים שעשה הגאון הצדיק רבי אריה זצוק"ל להגיע לאסירים ולחזק את רוחם מתברר שהוא זכה לכתף קרה מצד גורמים בקרב המחתרות החילוניות, שכפי הנראה לא כולם שם ראו בעין יפה את פעילותו. וכך הוא כותב לחבי רב בער זצוק"ל, בשורות קצרות שרב הנסתר בהן על הגלוי. הוא מספר שהוא עשה מאמץ כביר להצטרף לנסיעה ללטרון, אמצעי שלא היה כל כך קל להשגה. אך הוא מדמז שכל ניסיונותיו נכשלו... וזה לשון המכתב:

ד' חנוכה תש"ה

כבוד ידידי הרב ר' אריה זצוק"ל שליט"א

תיבה ומיד כאשר נודעתי ע"י נכדי מנסיעה ללטרון מהרתי להתראות עם [...] ולא מצאתי, הלכתי ל[...] ולא מצאתי. היום נודע לי כי הנז' נסע תמול שמה. והעלים ממני. כבודי יודע עד כמה השתדלתי בזה בכל משך הזמן... והם עשו עמי כך. לכת"פ להודיע לאחינו שמה כי המניעה היתה לא מצדי. סיפרתי לכת"ר כדי שירוח לי.

בכבוד ארי'

הביקור בכלא האסירות היהודיות

מסמך אחר שנמצא בגנזיו של רבי רב בער זצוק"ל, הוא מכתבו של הממונה על בתי הכלא של הבריטים בירושלים, שמאשר לפניית רבי אריה לוין זצוק"ל, שראב"י יעקב גולדמן וראב"י מאיר ברונפילד יוכלו לבקר בבתי הכלא לאסירות היהודיות בבית לחם ובידושלים.

ההפניה לבקשתו של רבי אריה לוין הממוענת מעל גבי המסמך מלמדת על מעמדו המוכר בקרב הגופים המוסמכים של שלטון המנדט, מעמד לו זכה אך ורק מכוח הכנות שהקדין והסירה ממנו חשר מצרים, כמו גם נשיאת החן מכוח הסייעתא רשמיא העל טבעית שליוותה אותו.

אני הייתי הנאד שנשפכו בו הדמעות

לימים, כאשר הוציא לאור הגאון רבי רוב בער אליעזרוב

זצוק"ל את ספרו 'שאלו ציון' בו דיכז את השאלות שהתעוררו אצל האסירים היהודים והתשובות שערך להם, כתב לו הגאון רבי אריה זצוק"ל מכתב הסכמה בו חשף את התפקיד אותו ראה בעבודת הקודש שלו בקרב האסירים: 'הייתי הנאד שנשפכו בו הדמעות'. קשה לדעת מה הכילו המילים האלו, אילו רברים שמע מאותם אסירים, חלקם פליטי חרב מארצות הכנא, חלקם מצאו עצמם בגורל הזה לא לגמרי ברעה צלולה, או סתם געגועים ותחושות עדגה אל המשפחה הרואגת.

וזה תוכן המכתב:

...לכבוד ידידי הרב הגאון המפורסם מוה"ר רב אליעזרוב שליט"א...

אחדש"ת באהבה ויקר

עונות תרבני... לזכני בספרו "שאלו ציון" אשר אסף וקיבץ בימי שירותו כרב מבקר אצל אחינו היקרים אסירי ציון במחנה העצורים בלטרון בשבתות וימים טובים. אשר לקח על עצמו התפקיד הקדוש הקשה, לעזוב את משפחתו ולהימצא שמה עם אחינו הנז'ל, להביא להם דבר ד' ולעודד אותם ולחזק את רוחם. זכות גדולה היה לכת"ר אשר השתתף בצערם...

מקנא אני בכת"ר קנאת סופרים, אשר שם לבבו לרשום זיכרונות יקרי ערך ולהוציא לאור, להכיר ולהוקיר גורל רוחם מסירות נפשם בעד עמנו ואה"ק.

אשר גם אני השתתפתי עשרות שנים בסבלם של אחי היקרים אשר בבתי כלא הוחבאו ובמחנות עצורים נמצאו. הייתי הנאד שנשפכו בו דמעות העשוקים ומשפחותיהם ולא זכיתי לרשום זיכרונות קדושים על הספר, אם כי כולם עומדים לנגד עיני עד היום...

...באהבה רבה

ארי' לוין

מעניין לקרוא מכתב נוסף בו ניתן ללמוד על שאר רוחו של הגאון רבי אריה זצוק"ל, איך מידותיו הטובות קדמו לחכמתו הדבה. מתברר שרבי רב בער אליעזרוב זצוק"ל סדם הוציאו לאור את הספר שלח אותו לרבי אריה זצוק"ל לשמיעת חוות דעתו. רבי אריה זצוק"ל ביקש לשלם עבוד הספר אך סורב, רבי אריה מצא לכך פתרון יצירתי, הוא ביקש להשתתף בהוצאת הכריכה... וכך הוא כותב:

ירשני נא מעלת כבוד גאונו שי' לקחת חלק בהוצאת הכריכה של הספר אשר זכיתי לרכוש לי.

אשר כת"ר אמר לי כי אינו רוצה תשלום בעד הספר. לכן עשיתי רצונו לקבל בלי תשלום, רק חלק מהוצאת הכריכה של הספר.

ידידו ארי'

הספר 'שאלו ציון' חושף את השאלות הקשות בפניהם נצבו האסירים, בכל ימות השנה אך במיוחד בימי חגים כמו ליל הסדר וחג הפסח. מתוך אותן שאלות הגורשות את הספר והתיאורים הקשים, ניתן רק ללמוד על עבודת הקודש שניצבה בפני הגאון הצדיק רבי אריה זצוק"ל אותה הוא מתמצת במילים הללו: '...ולא זכיתי לרשום זיכרונות קדושים על הספר, אם כי כולם עומדים לנגד עיני עד היום'... הוא נשא אותן, את אותן מילים ומצבים קשים, ונטל עמו לעולם שכולו טוב, כשצדקתו עומדת לעד וודעו לעולם יכון.